

במסילה נעלה

מאת

הרב יואל רועי משדי שליט"א
מח"ס "במסילה נעלה" ור"מ בישיבת "נזר התורה"

הנצחון בשדה הקרב תלוי בכח לימוד התורה

"יששכר... וירא מזוזה כי טוב..."

ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד". (מט, יד - טו).

א 'ויט שכמו לסבול' - באיזה סבל מדובר. רש"י פירש וז"ל: 'ויט שכמו לסבול' עול תורה, 'ויהי' לכל אחיו ישראל, 'למס עובד' לפסוק להם הוראות של תורה וסדרי עבורין, שנאמר (דה"א יב לג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים, מאתים ראשי סנהדראות העמיד, וכל אחיהם על פיהם.

ואולם, מאידך, הביא לפי האונקלוס שתרגמו באופן אחר, ויט שכמו לסבול - מלחמות ולכבוש מחוזות, שהם יושבים על הספר, ויהי האויב כבוש תחתיו למס עובד.

וצריך ביאור, שהנה מלבד מה שנראה שיש כאן מחלוקת קיצונית בביאור הפסוק, שרש"י פירש בענין לימוד התורה, ואונקלוס פירש בענין מלחמה. זאת ועוד, הנה מבואר באבן עזרא (מט טו) שענין המס הוא, משום שיששכר "לא היו גבורים, ולא ירצו לצאת למלחמה לעזוב מקומם, וכן אמר משה 'ויששכר באהליך' (דברים לג, יח). והיו נותנים מס למלך ישראל שלא יצאו, או לגויים שלא יבואו להלחם עליהם". הרי מבואר שבהכרח הוא כדברי רש"י שלא היו יוצאין למלחמה, וכמו שמבואר מהברכות שבירכם משה, שיששכר היה באהל כאמור.

ושמעתי לבאר בזה, שהנה כל הכח של אלו הנמצאים בחזית המלחמה, להלחם ולנצח את האויב, הינו אך ורק מכח לומדי התורה שהם המגינים האמיתיים, ובכח התורה שלומדים מושפע סיעתא דשמיא במלחמה. וממילא יתבאר היטב, שבאמת יששכר היו ספונים רק באהלה של תורה כאמור. ומה שפירש באונקלוס שהם היו יוצאים למלחמה, היינו שמכח לימוד התורה שלהם היו אחרים מנצחים, וכיון שכל זה נבע מכחם, לכן נחשב הנצחון על שמם, שהם הם ניצחו בפועל במלחמה.

ב וביהושע (ה יג) כתיב, "ויהי בהיות יהושע ביריחו, וישא עיניו וירא, והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופה בידו. וילך יהושע ויאמר לו, הלנו אתה אם לצרינו". ומבואר בגמ' במגילה (ג ע"א), שאמר לו המלאך, אני שר צבא ה', אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה. אמר לו יהושע, על איזה מהן באת, על ביטול תורה או על ביטול הקורבנות. אמר לו, עתה באתי - על ביטול תורה, מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק, אמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה.

וראיתי שהעירו, שהנה כאשר מלאך נשלח לשליחות מסוימת, אזי הינו מופיע ובא בצורה ובלבוש המסמל את אותו ענין שאליו הוא נשלח. ועל כן היה צריך המלאך - שבא בשליחות ה' להורות על הגברת לימוד התורה - להופיע ולהקראות בדמות תלמיד חכם, מרביץ תורה וכדו', ולא בלבוש של איש צבא וחרבו שלופה בידו.

וביארנו בזה, שלפיכך היה נראה אליו דוקא בדמות שר מלחמה, לומר לו, דהא בהא תליא, היינו הנצחון או הכשלון במלחמה תלוי בכח התורה, שאם כח התורה גובר, אזי מובטח שינצחו במלחמה. ואם חסר בלימוד התורה, אזי נגרם תבוסה במלחמה. ומשום שכל הכח של אותם הנמצאים בחזית המלחמה נובע אך ורק מכח לומדי התורה שהם המגינים האמיתיים. ולכן נראה אליו כאיש צבא - אף שמוכיחו על ענין התורה, לומר, שרפיון בתורה גורם לכשלון במלחמה, וחיזוק בתורה גורם להצלחה במלחמה, כאמור.

ג ונרחיב מעט בענין זה, הנה ידועים דברי חז"ל במכות (י ע"א), א"ר יהושע בן לוי, מאי דכתיב 'עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים', מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה. כלומר, כל הניצחון מול אויבי ישראל נרשם ונזקק לזכות לומדי התורה.

ואיתא בבראשית רבה (תולדות פר' סה), על הפס' "הקול קול יעקב", א"ר ברכיה, בשעה שיעקב מרכין בקולו ידי עשו שולטות, דכתיב (שמות טז) וילונו כל העדה ויבא עמלק. ובשעה שהוא מצפצף בקולו, אין ידי עשו שולטות. א"ר אבא בר כהנא, לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל עובדי כוכבים אצלו, אמרו לו, תאמר שאנו יכולים ליזדווג לאומה זו. אמר, לכו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפים בקולם, אין אתם יכולים להזדווג להם, שכך הבטיחון אביהן ואמר להם, הקול קול יעקב, בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו הידים ידי עשו, אתם יכולים להם.

ובויקרא רבה (בחוקותי פר' לה), תני בשם ר' אלעזר, הסייף והספר ניתנו מכורכין מן השמים. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אם שמרתם מה שכתוב ב'ספר' זה, הרי אתם ניצולים מן ה'סייף'. ואם לאו, סוף שהוא הורג אתכם.

ובמסכת כלה רבתי (ב ט) איתא, בכל יום מלאך יוצא מלפני הקדוש ברוך הוא לחבל את העולם, ולהפכו לכמות שהיה, אלא כיון שהקדוש ברוך הוא מסתכל בתינוקות של בית רבן, ובתלמידי חכמים שיושבים בבתי מדרשות, מיד נהפך כעסו לרחמים.

ובילקוט שמעוני (תהלים פ' לה) איתא, אמר הקב"ה לדוד, **עסוק בתורה ואני נלחם מלחמותיך**. וכן משה אמר, על כן יאמר בספר מלחמות ה', אתם עסקתם בספר ואני נלחם על ידיכם. החזק מגן וצנה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא דוד, וכי למגן וצנה אני צריך, רוח אחד אני נופח בהם, והם פורחים וכו'. (וע"ע שם בפ' לו).

ובתנא דבי אליהו (סוף פרק יא) איתא, "יבחר אלקים חדשים, אז לחם שערים, מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל" (שופטים ה ח). מכאן אמרו, ארבעים אלף מישראל שנתקבצו ויצאו למלחמה, ויש ביניהם זוג אחד של תלמידי חכמים, דומה שהוא מסרם בידם, שנאמר מגן אם יראה ורומח.

ד ובסנהדרין צד ע"ב איתא, "והיה ביום ההוא יסור סובלו מעל שכמך ועולו מעל צוארך, וחובל על מפני שמן", אמר רבי יצחק נפחא, חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה, נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר, כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו. בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. ע"כ. ואמרו חז"ל, (מדרש תהלים מזמור עט), עמד חזקיה בשעה שבא סנחריב, ואמר אין בי כח לרדוף ולא לראות מלחמות, אלא בשעה שאני ישן על מטתי, אתה עושה מלחמותינו. אמר הקדוש ברוך הוא וכן אני עושה לך, **אתה ישן על מטתך ואני עושה מלחמה**, מה כתיב שם, ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וכו'. וכהנה רבות בד' חז"ל הק'.

ומה יש עוד להוסיף על הבטחה מפורשת בתורתנו הקדושה, "אם בחוקותי תלכו" (שתהיו עמלים בתורה. רש"י), אזי "ונתתי גשמיכם בעתם... וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד וכו' וחרב לא תעבור בארצכם. ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב..."

ה וכתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' ריב) וז"ל: ומי כמונו כאן בארץ ישראל יודעים ומרגישים חסדי ה', היאך עם קטן מתקיים מול ממשלות עשירות ואדירות, עם כל מיני סוגי נשק וכלי השמדה, ומצוי הרבה שזורקים עלינו פצצות וכדומה ולא מזיק, והוא הדין בגולה ג"כ כל קיומינו הוא בלתי טבעי, וחסדי ה' נראה בעין כי השגחתו הנסתרת חופפת עלינו תמיד, וזכינו לזה מפני שאנו עם סגולה ומחזיקים מתוכנו שבט שלם המסור רק להתקדש ולעבודתו יתברך, ולכן פורש כנפיו עלינו להציל אותנו, והלואי שנזכה כך בס"ד לעולמים. ע"כ.

וידועים דברי רבינו החזו"א זצ"ל, שכל זמן שרבותינו הגרב"ב ליבוביץ בעל ה'ברכת שמואל' והגר"ש שקאפ בעל ה'שערי יושר' זכר צדיקים לברכה – עוד היו בחיים, לא היו הנאצים ימ"ש יכולים לכבוש את ליטא. כי עמלם בתורה עד נשימתם האחרונה הגנה על ליטא. ורק לאחר שנלקחו לבית עולמם נפלה ליטא בידי הארורים. (מעשה איש ח"א עמ' קעא). הנה רק היגיעה ועמל התורה של השערי יושר והברכת שמואל, הם ושכמותם מגינים על העולם. הם החומה נגד השונאים והאויבים.

כי זאת עלינו לדעת, שארסנל הנשק של העם היהודי - שבכותו לנטרל מחבלים ואויבים ושאר מרעין בישין - נמצא בין דפי הגמרא, בין קושית הריטב"א לתירוץ הרשב"א, בחידושי רבי עקיבא איגר וחידושי רבינו חיים הלוי. ובשאר חלקי התורה הקדושה כמובן. זהו הנשק המספק ביטחון אמיתי ומונע מהומות ומלחמות, וחוסך פיגועים ומחלות. וזוהי ההגנה האמיתית. וככל שהגנה זו תתעצם ותתגבר ליד הסטנדרים בעה"י, וקול יעקב יגבר, אזי אין ידי עשו וישמעאל ישלטו בנו.